

På kanoner og blanke dukater

Forfatteren Harry Kaae, Dragør, fortæller om englænderkrigene i forrige århundredes begyndelse. Vi hører om slaget på Reden, Københavns bombardement, kanonbådskampene og ikke mindst kaper-togterne, hvor også kendte dragører gjorde sig bemærket med bravour

Søroverl. Bevares, fuldt legalt med H.M. sjette Frederiks velsignelse og hånd og segl og alt det der. Ikke noget med pirater med træben og sort klap for øjet som Lurifax i »Hjemmets« Knold og Tot serie. Det var patriotisme på højeste gear, hvidglødende had til de forbandede englændere, æventyrlyst, men unægtelig også almindelig griskhed efter bytte og fortjeneste, der blev drivkraften til de navnkundige kaper-togter fra Danmarks kyster i årene 1807-14. På kanoner og blanke dukater.

Forud lå slaget på reden 2. april 1801. Det gigantiske søslag fandt sted i sundet lige udenfor hovedstaden, og fulgtes med åndeles spænding af næsten hele den københavnske befolkning, der havde taget opstilling på tårne og hustage, på voldene og Langelinie.

Som enhver skoledreng (og -pige naturligvis) ved, endte slaget med et diplomatisk nederlag. Admiral Nelson, der ikke havde regnet med et så tappert dansk forsvar, fandt på en krigslist som sjette Frederik (dengang kronprinsregent) straks gik i gyngen på. Men, som det hedder i en samtidig beretning: »Folkets tilbøjelighed til at overvurdere sine bedrifter, viste sig også her ved, at man almindeligvis antog at vi var de egentlig sejrrende«. Året igennem blev dette da også offentligt udtalt overalt på prosa og vers, i ugeblade og skilleviser. Ubesejretheden havde sejret.

1807 har vi så engelskmanden igen. Og for nu ikke at tvære i de sædvanlige (til bevidstløshed gentagne) referater af det historiske optrin, overlader jeg ordet til Johan-

nes V. Jensen (som også er go'). Jensen ser det hele sådan lidt fra oven, gennem fantasiens og lunets briller: »Heftige begivenheder var gået hen over Europa, som også havde sat sine dybe spor i det lille kongedøme oppe mod Norden. Det var blevet endnu mindre. En dag havde der indfundet sig en mand uden for rheden, så stor, af flere kirketårnes højde, at der faldt skygge fra ham over hele byen. Vandet på yder-rheden gik ham kun godt over anklerner. Efter klæderne at dømme var han engelskmand. Han bemægtigede sig ankrene på alle lilieskibe, tredækkere og fregatter, hele flåden, hængte den fast i stævnen og samlede alle ankerkættingerne i sin hånd, og derpå spadserede han væk med alle skibene. Man skød på ham med kanoner, fra forterne, fra voldene, men selv sekspundigerne prellede af som spurvehagl mod hans tykke engelske tweed, uforstyrrelig vadede han med skibene ud i sundet...«.

Englændernes kanonstillinger lå udenfor byen, på steder, der nu er midt inde i byen, blandt andet på Enghaveplads, Saxogade, Gl. Kongevej, Nørrebrogade, Trianglen, Strandboulevarden og Svanemøllen. Det hårdeste skyts brandbomberne (englændernes hemmelige våben) affyredes fra et batteri ved nuværende Sct. Thomas Alle (hvor vi i dag har springbrønden med monumentet for Frederiksbjergs nyhollændere). Bomberne ryddede godt op mellem residensstadens kvinder, børn og gamlinge, som kronprinsregenten i sin uransagelige visdom havde udset til at tage det store skrald.

Flugten til Amager...

Nu alvor. Hvem forsvarede København i de kritiske septemberdage 1807? Hæren? Med kronprinsregenten i spidsen? Ingenlunde. Hæren stod i Holsten, hvor også Fre-

derik havde bragt sig i sikkerhed til-lige med hele sin kongelige familie. Sjælland var i farens stund blotlet for regulære tropper, kun borger-væbningen, livjægerne, studenterne og andre frivillige tog kampen op mod de over 30.000 engelske landgangstropper, der udskibedes ved Køge og Vedbæk, hvorfra de trak ind mod hovedstaden og begyndte at bombardere civilbefolkningen sønder og sammen.

En kendt københavnerinde, konsulinde Sophy Thalbitzer ført Zinn, der oplevede alle tre rædselsnætter i København, beretter hvordan hun aftenen d. 2. september var i besøg hos en familie på Kgs. Nytorv, da bombardementet begyndte. Efterhånden som bomberegnerne tog til, kom beboerne fra 1. salen og stuen ind til familien, hvor konsulinden var gæst, og da en bombe sprang på 3. salen, kom også beboerne fra denne etage ind i lejligheden, hvor nu 18 mennesker var forsamlet i det formentlig sikreste rum, sovekammeret. En af de tilstedeværende, en frk Falbe, bar sin afdøde søsters lille barn, Francis, på armen. Det var en lille englænder. Og fru Thalbitzer fortæller, at de forsamlede ikke kunne lade væ-

re med at skotte til det lille uskyl-dige barn, der lå og smilte og rakte ud mod dem, uden at ane hvad hans landsmænd i øjeblikket for-øvede mod dem alle.

Den uhyggelige nat var dog ikke uden oplivende momenter. Fru Thalbitzer fortæller således om en af de tilstedeværende damer, hvis mand kaptajn Mourier var taget til fange af englænderne, og som hun var overbevist om, at de havde tvunget til at deltage i beskydningen af København. Hver gang man hørte en fuldt træffer i nabolaget, råbte fru Mourier: »Det er sikkert min mand, der har kastet den, han træffer altid så godt. Ak om han nu blot er klar over, at jeg sidder her«.

Der var en anden dame i selskabet som ustandselig bad de andre ledsage sig til Københavns kommandant, general Peyman, for at formå ham til at overgive staden. Hvad der naturligvis ikke var nogen, der ville. Da kapitulationen var blevet en kendserning, sukkede den pågældende dame lettet og erklærede, at det sågu var heldigt at hun ikke var taget afsted, for så ville naturligvis hun have fået hele skylden for kapitulationen.

Danmarks ulykke
Da alt var overstået, vendte kron-

prinsregenten tilbage til den ødelagte by med hæren, som der nu ikke var mindste brug for. Edderspændt rasende over kapitulationen, hævdede han, at der var blevet udvist forbryderisk fejhed, og at man skulle have kæmpet til sidste åndedrag og blodstråbe. Ved kronprinsregentens lukulliske taffel på Amalienborg, var der en af adjutanterne (de røde fjer) der udtalte, at københavnerne aldrig burde have overgivet sig så længe der fandtes katte og hunde i byen. Hertil svarede en besindig hofmand, at det var dæleme let nok at sige, når man selv sad med et kyllingebein i hånden. (Den hofmand har sikkert ikke haft det rart sidenhen).

Danmarks ulykke

Der blev født en mængde børn i byen i forskrækkelse over bombardementet, og ikke så få af dem fik navne inspireret af begivenhederne. En tøs kom til at hedde Raketta bombardine, en anden Illagnistia. En dreng fik i dåben navnet Battericus fantasticus Peddersen, for ikke at glemme de rædselsnætter, hans forældre havde gennemlevet. At den arme Battericus tog navneforandring, da han blev voksen, er der ikke noget at sige til.

(Fortættes i næste nr.)

På kanoner og blanke dukater

Forfatteren Harry Kaae, Dragør, fortæller om englænderkrigene i forrige århundredes begyndelse.

Vi hører om slaget på Reden, Københavns bombardement, kanonbådskampene og ikke mindst kaper-togterne, hvor også kendte dragører gjorde sig bemærket med bravour

(Fortsat fra sidste nr.)

Efter de ulykkelige krigsbegivenheder blev regnskabet gjort op. Kommandør Jens Jacob Paludan skriver i sine erindringer følgende bitre linier: »... tungt hvilede den dræbende tanke hos os alle: Danmark er ikke mere. Nationens stolthed, den danske flåde, er tabt ved regeringsuduelighed hos en svag, egensindig, stupid og uvidende regent, der på ubegribelig måde har ladet sig dupere af fjenden. Hvor kunne han tro, med kun 20.000 mand at holde sig den store Napoleon fra livet ved sydgrænsen og derved blotte Sjælland for tropper, som endog i et ringe antal af 6-8000 mand ville kunne have forhindret englændernes landgang og derved frelst flåden og og hovedstaden«. Paludan slutter sine bitre betragtninger over kronprinsregentens mildest talt uheldige krigsførelse

med ordene: »Han var Danmarks ulykke«. På baggrund af stemningen mod kronprinsregenten efter kapitulationen, virker det unægtelig noget forbavsende når man hører hvordan et tætpakket københavnsk publikum ved en festforestilling i Det kgl. Teater i februar 1808 hyldede ham (der nu var blevet konge af navn efter at faderen, der sinds-svage Christian 7. var død af skræk i Kiel). Jubelen slog sjette Frederik øredøvende i møde, da han trådte ind i kongelogen. Og ikke mindre blev jubelen da der oppe på scenen vist et pantomime-optog, hvor der ikke spares på kongerøgelsen. Man så bønderne danse udenfor København, og dansen afbrydes pludseligt ved at Bellona, krigens gudinde, kommer ind med en tændt fakkel. Kvinder og børn på scenen skriger og søger at holde deres mænd fra unyttigt forsvar. Man ser

Bellona hærge hovedstaden, Frue kirke synke sammen i flammer, man hører bombardementet og skrigene fra de ramte (gud ved hvad kongen har tænkt ved det?). Men så kommer dansens gudinde ind og peger på en busk, hvor man i ildskrift ser Frederik 6.s initialer. Over dette skrækindjagende syn forfærdes Bellona og viger hastigt. Bønderne samles igen på scenen, udfolder danske faner og jubler, medens der på baggrundshimlen læses følgende svada: »Himlen velsigner Frederik, thi han gør sine sønner lykkelige«. Amen.

Dr. Vilh. la Cour siger i sin Danmarkshistorie: »Det er umuligt at undskylde hans (kronprinsregentens) politik i disse år... og det er for os i vore dage ubegribeligt at kritiken mand og mand imellem ikke rettedes stærkere imod kronens bærer (den af herren salvede) men mod hans magtesløse redskaber«. Allerede i 1803 skrev den betydelige statsmand, C. D. Reventlow i sin dagbog: »Gud give dig, kære kronprins, mindre lyst til at handle uden at rådføre dig med forstandige mænd, mindre frygt for at du ikke skal ansees som den der regerer alene«. Men ærbødigheden nedefra, slave-ydmygheden, dygtigt dirigeret af det berygtede adjutantslæng, »de røde fjer«, sejrede altså alligevel,

og gav sig i de hektiske krigsår udslag i de voldførte massers begejstrede marchsang i gaderne: »Vold og krig af vejen går, thi Frederik ved grænsen står«. Den gamle og evigunge historie. Uopslidelig - og ulidelig.

(Men og men og men. Sjette Frederik som monark under fredelige forhold giver naturligvis et helt, helt andet billede. Jeg skal ved en senere lejlighed give et mere nuanceret portræt af den omstridte landsfader ved et virkeligt hyggeligt besøg i »den høje elskede familie«s private gemakker på Amalienborg (menne-sker akkurat som De og jeg) ligesom vi vil kigge indenfor i det noget mindre, men ikke mindre betydningsfulde hof hos fru Dannemand på Toldbodvejen).

Kapernes liv og glade dage

Længe klang i de danskes øre englændernes grimme erklæring under landgangen ved Køge og Vedbæk: »Vi kommer ikke som fjender, men til eget forsvar og for at forhindre at Frankrig bruger jeres marine mod os«. Flåden var tabt (vores egen Chr. Mølsted giver i sit male-ri »Flåden forlader Københavns havn for sidste gang« en betagende skildring af søfolkenes tunge sorg og bitre harme ved bortførelsen af nationens perleråd, dens øjesten, de stolte hvide svaner). Nu var eng-

lænderne herre i de danske farvande. Men kampen mod fjenden fortsattes til søs som guerillakrig på kanonbåde og kaperfartøjer. Med regeringens fuldmagt til at forfølge og opbringe fjendens handelsskibe fik folket følelsen af, at det var virksomt til eget forsvar og til hævn, og, som tidligere nævnt, blev modstandslysten ikke mindst holdt oppe ved udsigten til rigelig fortjeneste. Kapergasterne opsnappe-de i disse æventyrlige år ladninger af utalte millioner værdi.

Blandt kaper-rhederne var en stor del af københavnske urtekræmmere og groshandlere. Men også mange skippere og lodser fra mindre danske kystbyer. Mandskabet på kaperskuden bestod ikke blot af erfarne søfolk, »men sjovere, daglejere, håndværkssvende, æventyrere, endogså poeter stormede fra alle kanter til Kaperkaptajnerne og blev med glæde antagne blot de kunne tåle søen og havde det fornødne vovemod«. Derimod var det ikke nødvendigt at gasterne kunne svømme, det var en sjælden færdighed dengang, endogså blandt søfolk. Mandskabet udrustedes med geværer, huggere, pistoler og lange skarptslæbne knive, og naturligvis med bådshager, der var nødvendige ved entringen af den fjentlige skude. Og så gik det pinedød løs i Øresund.

Udbyttet af et heldigt gennemført sørøveri, fordeltes almindeligvis således. rhederen og aktionærerne halvdelen, mandskabet den anden halvdel til fordeling i mandsparter. Kaptajnen naturligvis mest, derefter gradvis nedefter til den barbede skibsdreng, der ikke ejede andet end sine hullede bukser, skjorten og bukseremmen, men efter et lykkeligt kryds i sundet godt kunne redde sig sine 500 rigsdaler.

Forfatteren Kay Larsen skriver i sin bog om Danmarks kapervæsen, at det var en tid, hvor der vendtes op og ned på mangt og meget. Medens gamle, højt kultiverede købmandsslægter ruineredes, rullede guldet i lommerne på kaperfolket. Det gamle ord om, at »når skidt kommer til ære, ved det ikke hvordan det vil være«, og »når stodder kommer til hest, rider han straks i i trav«, kom mangan gang til at slå til. Pengene, der kom let, gik i reglen lige så let...

Det er faneme hårde ord, min go'e Larsen. Skamme sig at være så... hvad er det nu det hedder: perfid. Herregud mand, jævne fattige folk, der altid havde måttet spinke og spare, og kun sjældent kunne tillade sig nogle fornøjelser, er der noget at sige til, at de slog sig løs, når der endelig var klejner i kagekassen - og snarlig udsigt til flere? Øv, den eddergule misundelse stak

spidsborgerskabet i øjnene, når kaperfolket i »kapervogn« drog med musik og sang gennem Københavns gader på vej op til paradiset på Dyrehavsbakken, eller når de bredte sig i logerne og parketten i Det kgl. Teater, og når de købte landsteder oppe ad Nordsjællandskysten. Det var folket, der endelig og fortjent var kommet til fadet og tog til sig af retterne. Man nød livet, klædte i silke og fløj og behængt med guld og sølv og »de-manter og smafirer«. Det var et helt nye bourgeoisie der blomstrede op i byerne langs det blånende Øresund. Og til lykke med det.

Hva herregud om så en tidligere fattig fiskerfamilie absolut skulle have en kjæmpemæssig prismelysekrone, der i den lavloftede stue hang så lavt at de ustandselig knaldede hovedet imod den. Eller de lagde bryselertæpper i havegangene, anbragte taffelure i det lille appartement med hjerte og forgyldt hummerklo i døren, og ved de store middage for imponerede naboer og slægtninge, stak skylleskålen ud i eet drag, rendte på lokum mellem retterne, og efter flæskestegen tørrede de fedtede næver af i de kostbare forgyldte rokokostoles fine silkebetræk. Man morede sig og havde det dejligt, og det er sågu det vigtigste

(Fortsættes i næste nr.)

På kanoner og blanke dukater

Forfatteren Harry Kaae, Dragør, fortæller om englænderkrigene i forrige århundredes begyndelse.

Vi hører om slaget på Reden, Københavns bombardement, kanonbådskampene og ikke mindst kaper-togterne, hvor også kendte dragører gjorde sig bemærket med bravour

(Fortsat fra sidste nr.)

Leg - og blodig alvor

Som vi ved gennem Nicolaisen, tog Dragørerne ivrigt del i kaperiet. Blandt lokale gæve og uforfærdede kaperredere og -kaptajner nævnes navne som Palm, Passer, Wass, Broders, Severin... og ikke mindst en personlighed som Carl Jansen fra Vestgrønningen nr. 18. Fartøjerne bar navne fra søen og luften: »Flyveren« og »Duen«, »Laxen« og »Makrellen«, og var udrustede med kanoner eller svingbasser og havde almindeligvis besætninger på 10-12 mand. Mangt et labert kup blev gjort af disse moderne vikinger, der fejredes som helte og afguder i deres hjemby og ofte blev nævnt i den københavnske dagspresse, hvor kapernes bedrifter selvsagt var »forsidestof.

Dragørungdommen gik fuldstændig op i de spændende æventyr, der udspilledes på søen. De legede kaperkrig på engene og i de små gader, dyst på træsabler og pif-paf fra

morgen til aften. Pif, du er død, din engelske hund. Gu er jeg ej, du ramte ikke, din skid. Gu er du så. Øøøv, jeg gider altså ikke mer'. Tøserne krydsede ben og hvinede af fryd og skræk når Severins Geert i bliktrumpet (med rød-hvide bånd) blæste til storm på den stolte engelske fregat (møddingkassen ved stejlepladsen. Så entrer vi hende, manne, ingen pardon, slå ned for fode, vi vader i... blod til knæene. I kampens hede rammer lille kaptajn Teis en af sine egne med sablen. Den sårede stikker i en brølen og tar sig til hovedet: din kraftind'erjot, du ramte mig lige på det mest idiotiske sted.

Leg - og alvor. Når kaperfartøjerne stod havnen ud og for fulde sejl strøg over sundet på vej til kampen mod fjenden, stod konerne, børnene og de gamle (trods forbud) langs stranden og fulgte med spænding hvordan togtet måtte forløbe. Ville det lykkes mændene at skæ-

re et rigt lastet britisk handelsskib ud af konvojen af beskyttende orlogsskibe? Ville far, søn eller bror vende hjem med hele lemmer eller blive derude, massakreret til uken-delighed? Kapergaster på deres første togt skulle altid have kanonfeberen overstået før hjertet røg fra bukserne op på sin rette plads. Men så var det også herlige øjeblikke, når man huggede entrebilerne i den fjendtlige skibsside, når geværerne knaldede, kommandoråbene rungede og bådsmandspiben skingrede. Glemte var angsten, når man under hujen og skrigen myldrede over rælingen og det kom til nærkamp på dækket på pistoler og blanke våben. Man sloges som djævl. Slå ned for fode manne, ingen pardon, bid jer fast. Man var i en blodrus.

Kampens gny lød ind til familierne på stranden. Nu er dødens gerning i fuld gang hviskede konerne stille til hinanden og foldede hænderne, gode Gud, knus de andre, skån vore egne, vi kæmper for en retfærdig sag, giv os udbytte, silketøjer, flæsk, kød, rom, sukker... og kaffe, kaffe, kaffe. Gamle madam Jan, der betegnedes som lidt til en side, mumlede sit evindelige irriterende: ka' de' værk'li' være ret og rimeligt med hele det blodbad, blot for at tilrane sig andres ejendom? Men som sagt, madammen var jo lidt ud til siden.

Vendte kaperskuderne efter togtet

lykkeligt tilbage med lifligt viftende splitflag på hel, og ikke halvstang, og »gutterne« (gyselig betegnelse) hængende ud over skibssiden, ivrigt vinkende mod land, skrålende sejrssangen (den hjemmelavede), røde i hovederne af kamp og øl og vin, da slog jubelen dem imøde som lufttrykket fra de kanoner, hvis ild de havde undgået. Heltene sluttet i kærlige arme, tårer udgydtes, der råbtes hurra og længe leve, og koner og kærestereødmede som pæoner ved gasternes sultne blikke. Vejen gik da også, efter modtagelsen på havnen, lige hjem, basserallen på kroen måtte vente til lidt senere, ungerne slæbte stolte på fars muskedonner, og kan I så pænt gå ud på engene og lege kaperkrig, lille børn, vejret er jo så dejligt...

De søde Amagertøser...

Men også kanonbådsflotille (af englænderne spottende kaldt »Danmarks fattigmandsvåben») deltog i det fædrelandskærlige arbejde at forstyrre den fjendtlige søfart i sundet. Ligesom vikingetidens langskibe, benyttede de små sorttjærede kanonbåde årene som hovedfremdrivningsmiddel, der gav den fordel at de kunne bevæge sig hurtigere og smidigere end de tunge orlogsbrigger og fregatter. Under kamp-handlinger havde kanonbådene stærk støtte af kystens batterier, f. eks. i Dragør det syd for byen

liggende søndre batteri og yderligere et par batterier nord for byen langs den nuværende strandsti. De nordlige batterier (ved det gamle røde fyrtårn, og Skansevej oppe ved lufthavnsafspærringen er forlængst forsvundne, men søndre batteri ligger som bekendt endnu ved vejen ud til badeanstalten. I jordsmonnet ses endnu tydelige spor af skanseværnet og vagtthuset placeret, ligesom der vestpå, mellem batteribænken og de kampestensopbyggede hvilebænke ses fordybninger i grønsværen, hvor ammunitionsdepotet havde sin plads. Efter krigen blev batteriet et yndet udsigtssted for Dragørerne. Herfra kunne de nyde det smukke syn ud over de frie, ubebyggede enge langt mod syd. Når far passerede med sit skib ude i sundet, skulle hele familien altid ud på batteriet og vinke til ham med store hvide (eng-blegede) håndklæder, mens han kvitterede for hilsenen ved at klippe med flaget. Senere blev der på batteriet anbragt bænke (rygløse naturligvis) hvorfra de indfødte kunne glæde sig (eller forarges) ved udsigten til badelivet ved Knudens bro, med de langhårede solbrændte nymfer in puris naturalibus og fuldmødre kalleknæede københavnerfruer i badedragter med flæser og falbelader - hvor så de ud.

Under englænderkrigen lå forskellige borgerlige korps i kantonne-

ment på Amager. Blandt andet kongens livjægere. Disse flotte, kønne fyre i farvestrålende uniformer (flere af jægerne var rekrutterede fra Det kgl. Teaters kunstnerstab) udmærkede sig ikke blot militært, men også - nå ja, altså på anden måde. Det skal ikke dølges at de gæve, velbeslædede kapergaster i livjægerne fik skrappe konkurrenter, hvor det gjaldt erobringen af de søde amagerpiger. Gasterne søgte at rotte sig sammen om at give medbejlerne en ordentlig omgang høvl. Men enten grinte livjægerne blot ad dem, eller de skrupskøre tøser kastede sig imellem med kattekløer og hvæsen. Ved sommerballerne i Dragør lund var der ganske vist ikke noget i vejen for at gasterne fik lov at svinge pigerne i en zweitritt. Men efter ballet... De ved besked... ja, så måtte søns helte lide den tort at se Marchen, Leise, Neel og Agth forsvinde kvidrende ind under løbet med hver sin rødfrakkede Don Juan. Store Claes, anføreren for de menige kapergaster, fik en aften held til at fange lille yndige Grith inden hun smuttede med sin røde kavaller. Med et fast tag om hendes smalle liv førte han hende over til ølteltet bag de blåmalede jolle-gynger. Grith, hviskede han, søde lille Grith, jeg skal nok la' dig løbe, men svar mig først - hva' i hele hule salte helvede ser I dog i disse slikkede tøsedrenge og

københavnersnuder, disse udstadsede komediespillere og badutspringere? Grith sad tavs og kiggede ned i øllet. Så sendte hun ham et drilende smil (åh, hvor hendes blonde pandelok og de mørke øjenvipper fik det til at gibbe i ham). Store Claes, sagde hun, du blir' knusende gal i skralden, om jeg siger det. Gu gør jeg ej, tøs', Og du lover at la' vær' me' og tæve mig? Jeg sværger - Amager. Godt, så ta'r og slip mig. Grith rejste sig, trak sjallet tættere om barmene, og trådte forsigtigt nogle skridt tilbage. Ser du min ven, det skal ikke nægtes, at I gaster overfor os piger har været gevaldigt gentile og spendable og alt det der. Men hvor det gjaldt at... skal vi sige gøre kur, så var I bare rå og fremfusende, tænkte udelukkende på jeg selv som små forhippede hanekyllinger. Med livjægerne derimod er det helt, helt anderledes, de ved nemlig, skal jeg sige dig... hvor lopperne sidder.

Og med svingende skorter og en kvidrende latter forsvandt yndige lille Grith i løb over grønsværen, idet hun med et elegant spring satte over lundestenen, den om hvilken man den dag i dag fortæller, de små børn kommer fra. Store Claes sad lamslået tilbage. Så hamrede han næven i bordet så øllet strintede af kruset. Lopperne, gentog han, lopperne? Hva' dølen i fænghullet mente tøsen med det?

(Fortsættes i næste nr.)

På kanoner og blanke dukater

Forfatteren Harry Kaae, Dragør, fortæller om englænderkrigene i forrige århundredes begyndelse.

Vi hører om slaget på Reden, Københavns bombardement, kanonbåds kampene og ikke mindst kaper-togterne, hvor også kendte dragører gjorde sig bemærket med bravour

(Fortsat fra sidste nr.)

Komedie på engene...

Kapergaster, livjægere – og »Amagers nationalarmé og kystmilitz«. Sidstnævnte styrke, den tids hjemmeværn, bestod mest af frivillige, som af en eller anden grund ikke egnede sig til det dristige og farefulde liv som kapergaster eller kanonbådsmatroser. Deres job var at forrette vagttjeneste langs stranden, hvor de »lå på landet« i hytter af tang og tørv. Munderingen, som de selv måtte sørge for, var højst ureglementeret, ofte kun lappede bukser og laset skjorte, nogle med kravestøvler, andre barbenede eller med træsko, enkelte (de mest krigs-liderlige) flottede sig med en tiltusket uniformsfrakke med emblem på brystet og røde og gule cigarbånd som snore på ærmerne, og følte sig i denne pragt forpligtede til at gå rundt og se evigt barske og forbitrede ud. Våbnene var tilfældigt skrabsammen, økser, høtve, ålejern og gamle rustne lanser og spyd fra mindst Karl-Gustav-krigenes tid. Den almindeligvis dræbende, kedsommelige vagttjeneste fordrev de med at spille kort, og det var »Sorteper« der måtte sjokke over engene ind til kroen i Dragør for at hente øl og rom og brændevin, og ned på havnen for at

redde sig et knippe sild til behagelig afveksling for den evindelige reje- og ålemaad, de strøg og stak i stranden. Næstkommanderende i »nationalarmeen«, major Moldrup, følte sig meget ilde tilpas de dage han var tvunget til at holde øvelser med denne brogede flok på engene og naturligvis alt hvad der kunne kravle og gå i Dragør kom myldrende og erobrede sig parképlads på Vierdiget, for nu skulle de overvære alle tiders kostelige dumme-peterkomedie.

Marineforsvaret i Øresund, ledet af den dygtige og heltmodige kommandørkaptajn I. C. Krieger, var derimod ingen grund til at more sig over. Kriegers kanonbådsflotille vandt mangen en sejr over de forhadte briter, f. eks. i juni 1808, da en konvoj på ca. 80 handelsskibe, under beskyttelse af trende orlogsbrigger kom sejlenende nordfra og ankrede op udfør Malmø. Krieger lagde sig med sin styrke på 21 kanonbåde og 7 morterfartøjer på lur ved Dragør og ud for sydspidsen af Saltholm, og da fjenden lettede for en frisk nordlig brise og søgte at smutte videre sydpå til Østersøen, begyndte den vilde jagt. Ved Falsterbo indhentes engelskmanden og Kriegers gevinst blev 12 rigtla-

stede handelsskibe og en orlogsbrigg.

Samme år i oktober øjnede Krieger at der igen ville blive gevinst på drengen. En engelsk konvoj var under indsejling til Malmø, og med en flotille på 30 fartøjer søgte Krieger at afskære linjeskibet »Africa«, den tids største krigsskib, adgangen til Skånebyen. »Africa« flygtede sydpå, men indhentes nogle timer efter af kanonbådene nede ved Falsterbo rev, hvor den blev så gevaldigt lakket til, at den knap kunne holde sig flydende (70 danske kanonkugler sad i dens skrog). Pludselig sank flaget på »Africa« som tegn på overgivelse, og Kriegers folk på de 30 kanonbåde styrede jublende ind på den overvundne fjende for at tage skibet i besiddelse. Men da de var kommet »Africa« mindre end et rifelskud nær, røg flaget atter til tops, og en ødelæggende kanonild strøg hen over de åbne danske både. Altså svig og ikke ærlig dyst.

Krieger mistede ved dette oplagte forræderi 28 mand og 36 såredes; 25 af de faldne (kun een var fra Dragør, og han var ovenikøbet svensker og hed Sandgreen) hviler på St. Magleby kirkegård under monumentet med indskriften: »atter vidnede det, at kun svig og rov, ikke ærlig dyst kunne vriste flåden af tvillingerigets seiervante hænder«.

5 af de jordfæstede var blevet dræbt ved en kanonekspllosion under kampen ved Falsterbo. I den lille plantering ved indgangen til Dragør Sejlklub ligger det forvitrede kanonrør med tydelig sprængningsbeskadigelse ved munden. Endelig skal det nævnes med tilfredshed at linjeskibet »Afrika«, der måtte gå på pumperne ind til

Landskrona, aldrig blev til skib mere; Krieger derimod mistede ikke en eneste af sine kanonbåde.

Ved en mindehøjtidelighed i St. Magleby kirke i 1958 i anledning af 150 års dagen for kampen, var to oldebørn af en af de faldne til stede i kirken.

Livet i prisonen

Under kampene i Øresund hændte det ofte at kuglerne strøg ind over Dragør by. Kanonkuglen i muren på »Ellisenborg« siges at stamme fra anno dengang. Ved udgravning i Lundtoftens have på Rønne Allé mange år efter krigen, fandt man 7 engelske kugler. Og det fortælles, at englænderne, da de forlod sundet, sendte Dragørerne en sidste varm hilsen i en række kanonsalver. Det var ved den lejlighed, en ældre mand ved navn Grønholt i daværende Hollænderstrædet blev ramt og dræbt i sin seng, og huset lagt i grus. Den tomme husgrund – Grønholts plads, som den kaldes – blev først bebygget igen i 1895, hvor

grunden ejedes af snedkermester Jacob Larsen, der havde nabohuset hvor fhv. overpostpakkemester Fr. Møller nu bor. Det nye hus opførtes af murermester R. P. Guldborg og solgtes af ham for 3.169 kr. til skibsfører Jan Dirchsens Jans, der overlod det til sin søster og svoger Amalie og Thorvald Smith. Det er nr. 25 i Strandstræde, hvor nu Thorvald Palm bor.

I disse urolige år var Dragør havne-løb spærret ved en aflåst bom, og natten igennem var der vagt på broen. Der berettes at engelske orlogsmænd en mørk nat sneg sig ind på havnemolen, overfaldt og kvalte den bevæbnede vagtmand og stak ild på havnens fartøjer. Det

var briternes hævn over Kriegers og kapergasterne gerninger. Branden blev dog hurtigt slukket.

I en anden version af historien skal det imidlertid være lykkedes vagtmanden at slå fra sig og hyle så gevaldigt op, at hele byen alarmeredes og englænderne måtte flygte med uforrettet sag. Endelig er der en tredje version, der hævder, at det skal have været nogle raske Dragørfiskerdrenge, der lå i telte på stranden og legede kystmilitz, som i den nat blev opmærksomme på dæmpede åreslag, der nærmede sig, og derfor resolut satte i sådanne infernalske indianerhyl, at fjenden foretrak at fortrække.

Dragørs erhvervsfiskere lykkedes det adskillige gange at gøre kup på søen. F. eks. i 1807, hvor et engelsk barkskib (pinkslib) »Arcade« observeredes grundstødt og forladt af mandskabet. 4 fiskerbåde gik straks i aktion og gjorde »Arcade« med samt dens rige last til bytte. Det var ved sådanne lejligheder, Dragørerne kom i besiddelse af mange rare ting, bl. a. de fine engelske fajancer, vi i dag ser som pynt rundt om i hjemmene og bag montrene i byens museum. Selv har jeg en smuk lille fajancevase, jeg fik foræret af en veninde, hvis kaperoldefar havde benyttet den til pibeudkrads og til at spytte kirsebærstene ud i. Men vasen blev naturligvis rensat og forsynet med friske blomster ude fra engene, før hun overrakte mig den med et af de smil som... De ved besked. Kvinder er nu noget af det sødeste man har.

Det var ikke så få af de danske og norske kapere, der endte i engelsk fangenskab, »prisonen« som det kaldtes. Fangerne anbragtes i ud-

rangerede lineskibe, ofte erobrede danske fregatter fra skæbneåret 1807, som så mange af de fangne havde været tilmønstrede i de fredelige år før krigen. Ombord på disse gamle kendinge fristede søfolkene nu en kummerlig tilværelse bag lås og slå, sammenstuvende i batteriets snævre rum, hvortil de kun kom lys og luft gennem kanonportene, der var tilgitterede med svære støbejernsstænger, endog i dobbelt lag. Her sad så staklerne ligesom Terje Vigen i lange år, og gråt blev deres hår, i drømmene om deres hjem. Officererne havde det derimod adskilligt bekvemmere, eget værelse og tilladelse til at færdes frit ombord og i land. Der er forskel. Hjemme i Danmark havde man, som et forsøg på at sikre sig at tilfangne danske søfolk ikke lod sig friste af fjendens guld til at ombytte prisonen med engelsk tjeneste, udsendt flyverblade med billeder af en prisonør, der med foragt afviser en engelsk officers tilbud, idet han med en dramatisk gestus peger mod Dannebrog, som om han ville sige: hellere lide alt, end vanære dette. Andre flyverblade viste billeder af den hjemvendte danske sømand som i sin kones glade og ømme favntag og i sin admirals anerkendende skulderklap høster lønnen for at have været fædrelandet tro.

Blandt Dragørkaperne, der havnede i prisonen, var Alfred Magleby's oldefar, skipper Jan Johansen Hein, og af slægten tillige Jens Nielsen Magleby (1759-1815). Endvidere af slægten Bager en far og søn, formodentlig skipper Anders Dirchsen Bager (1772-1852) og Dirch Andersen Bager; sønnen fordrev tiden i fangenskab med at male kønne billeder, blandt andet af udsigten

fra prisonen, som nu er i privateje i Dragør. Den senere havnefoged, P. Petersens Pouls, oldefar til lodsoldermand Peter Tårnby, fru Clara Schmidt og maskinmester Hans Poulsen, blev tilfangetaget i kamp med linjeskibet »Crescent« i Store bælt, men havde det held, på stedet at blive udvekslet med en engelsk fange.

Englænderkrigen nærmede sig sin afslutning. Vi gik mod tunge tider (nyd krigen, freden bliver forførelig). Efter de gyldne dage kom de magre år med dyrtid og statsbankerot. Ikke alle kapergaster havde forvaltet deres rige fortjeneste så fornuftigt som skipperen, der forbedrede og udbyggede sine ejendomme, eller bonden Bertel Jansen Jans, der for pengene opkøbte jordarealer til sin gård i Hollænderbyen. Der var kapere, der ikke nænnede at give pengene ud, men i stedet murede fortjenesten inde et sted i huset – og døde fra den indemurede skat uden at have røbet gemmestedet for familien. Ved nedvirkning af et gammelt Dragør hus i 80'erne fandt man skjult i murværket ca. 1.000 kr. i engelske og hollandske gulddukater. Huset lå på Jens Eyberts Plads, nuværende nr. 2, hjørnet af von Ostensgade. Endnu hvider der i mørke nætter ligesom et gyldent skær over dette hjørne – men det kan naturligvis også skyldes den ophængte gadebelysning. Det er ikke usandsynligt, at der endnu findes huse i byen med uopdagede skjulte skatte fra de øventyrlige krigsår 1807-14. Skulle De en dag høre det klinge lifligt inde bag mur og væg, så tøv endelig ikke med at kalde på mig. Jeg har kanoner – men er en hund efter blanke dukater.

Harry Kaae